

24, 25, 27, 29, 31 Temmuz 2011
1 Ağustos 2011

KIBRIS GAZETESİ

KKTC YURTTAŞLIK YASASI DEĞİŞİKLİK YASA TASARISI TASLAĞI (ELEŞTİRİSEL BİR DEĞERLENDİRME)

1-6

Prof.Dr. Turgut Turhan (DAÜ Hukuk Fakültesi)

KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı Taslağı -1-

Eleştirisel bir değerlendirme

Pazar 24 Temmuz 2011

Prof. Dr. Turgut TURHAN (DAÜ Hukuk Fakültesi Dekanı)

KKTC bürokrasisi, geride bıraktığımız aylar içerisinde, oldukça önemli üç hukuki metin hazırlayarak kamuoyunun tartışmasına sunmuştur. Bunlardan birincisi "KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı", ikincisi "Yabancılar ve Muhaceret (Değişiklik) Tüzük Tasarısı" ve üçüncüsü de "Ziyaret İzni, İkamet İzni, İş Kurma İzni veya Çalışma İzni Bitmiş Olmasına Rağmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Ayrılmayan veya Tahakkuk Etmiş Para Cezasını Ödeyemediği İçin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Girişine Engel Konulan Bazı Yabancılar Hakkında Yasa Gücünde Kararname Tasarısı" dır. Hatırlanacağı gibi, ülkenin gündemi "DAÜ de yaşananlara" kaymadan önce, her üç metin de yazılı ve görsel basında ve hatta Cumhuriyet Meclisinde yoğun bir biçimde tartışılmış, ancak ülkenin gündeminin değişmesine paralel olarak bu tartışmalar da ikinci plana düşmüştü. Ülkenin gündemi normale döndüğünde ise, bu tartışmaların geri geleceği açıktır.

Henüz hukuken bir bağlayıcılık kazanmamış olan ve sadece birer "tasarı" niteliğinde olan bu üç metnin, gerekli hukuki süreçlerin tamamlanarak bağlayıcı hale gelmeleri halinde, başta Türkiye'den gelenler olmak üzere, adada bulunan yabancıların hukuki durumlarını yakından etkileyeceği açıktır. Açık olan bir başka husus da, bu üç metnin, temelde birbirinden farklı konuları düzenlemekte olmalarıdır. Bu metinlerden birincisi "vatandaşlık (yurttaşlık) hukuku"nu ilgilendirirken, ikincisi "yabancılar hukuku"nu ve KKTC Anayasası'na aykırı olduğu daha ilk bakışta anlaşılan üçüncüsü ise yine "yabancılar hukuku"nu ilgilendiren bir "idari af" niteliğindedir Ancak aralarındaki bu temel farka rağmen, şimdiye kadar yapılan tüm tartışmalarda bu farklılık gözden kaçırılmış ve her üç metin birlikte ele alınarak muazzam bir kavram kargaşası içinde açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Doğru olan her bir metin üzerinde ayrı ayrı durmak olduğundan, bu çalışmada sadece "KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı" taslağı üzerinde durulacaktır. Çalışma sırasında, taslağın getirdiği düzenlemeler

herhangi bir alt ayırıma tabi tutulmaksızın sırayla ele alınacak, ancak taslağın, Esas Yasanın 24 ve 25. maddelerini değiştiren 9 ve 10. maddeleri “esasa ilişkin olmadığından” üzerlerinde durulmayacaktır.

I. Yurttaşlık hukukuna ilişkin bazı temel bilgiler

Gerek görsel, gerek yazılı basında yapılan tartışmalar, tartışmalara katılanlar yurttaşlık hukukuna ilişkin bazı temel kavramlar hakkında teknik anlamda bilgi sahibi olmadıklarını göstermiştir. Bazı temel kavramlar hakkında teknik anlamda bilgiye sahip olunmaması ise getirilmek istenen bazı düzenlemelerin yanlış anlaşılmasına, yanlış yorumlanmasına ve daha da önemlisi ayrıntı sanılan bazı önemli noktaların gözden kaçırılmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, toplumun yanlış bilgilendirilmemesi için, yurttaşlık hukukunun bazı temel kavramlarını ayrıntıya girmeden açıklamakta yarar vardır.

Oldukça kaba bir ifadeyle, yurttaşlık (vatandaşlık), “gerçek kişileri ve şey’i (uçaklar, gemiler ve tüzel kişiler) devlete bağlayan hukuki bir bağıdır”. Bu anlamda her devlet, kimlerin kendi yurttaşı olacağını ve yurttaşlık bağının nasıl son bulacağını, uluslararası hukuktan gelen egemenlik hakları çerçevesinde kendisi serbestçe düzenler. Bu serbestinin sınırları temel insan hakları ve yurttaşlık hukukunun direktif ilkeleridir.

Hukuki niteliği itibarıyla devletsel yönü ağır basan bir “kamu hukuku statüsü” olduğu kabul edilen yurttaşlık, temelde, “asli yurttaşlık” ve “sonradan kazanılan yurttaşlık” olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan “asli yurttaşlık”, kişinin doğum anında ve doğum dolayısıyla kazandığı yurttaşlıktır. Asli yurttaşlık da kendi içinde “kan esası” ve “toprak esası” olmak üzere iki yolla kazanılmaktadır. Bunlardan kan esası, çocukla ana ve/veya baba arasında kurulan soy bağı nedeniyle kazanılan yurttaşlıktır ve bu halde doğum yerinin önemi yoktur. Basit bir örnek vermek gerekirse, KKTC Yurttaşlı Yasasına göre (YY), “ KKTC sınırları içinde veya dışında Kıbrıslı Türk babadan olan veya Kıbrıslı Türk anadan doğan çocuklar, doğumlarından başlayarak KKTC yurttaşlıkları” hükmü kan esasının güzel örneğidir. Toprak esası ise, ana ve/veya babasının vatandaşlığı dikkate alınmaksızın, çocuğun, ülkesinde doğduğu devletin yurttaşlığını kazanmasıdır. İster kan esası, ister toprak esası yoluyla kazanılmış olsun, asli yurttaşlığın en önemli özelliği, çocuğun, doğumdan itibaren ve herhangi bir makama başvuru yapmaksızın ve herhangi bir makamın kararına ihtiyaç duyulmaksızın kanun hükmü icabı yurttaşlık kazanmasıdır. Nitekim, halk dilinde “otomatik kazanma” olarak adlandırılan bu yol, yasalarda da, “kazanır...”, “yurttaşı olur..”, “ yurttaşlıdır...” şeklinde herhangi bir makamın karar ve takdirine gerek olmadığını vurgular bir şekilde ifade edilmektedir. Burada söz konusu olan “kanun yoluyla kazanma” dediğimiz ve temel özelliği de herhangi bir makamın karar ve takdirine ihtiyaç duyulmaksızın kanun hükmü icabı olan kazanmadır. Ancak bu arada, sonradan kazanılan yurttaşlık halleri arasında da kanun yoluyla kazanmaya, yani “otomatik kazanma” ya yol açan bazı hallerin olduğu da belirtilmelidir.

Sonradan kazanılan, yani sonradan iktisap edilmiş olan (müktesep) yurttaşlık ise, asli kazanmanın aksine, kişinin doğumdan sonra ve doğum dışı bir nedene dayanarak kazanılan yurttaşlıktır. Bu halde, ya kişinin iradesi ve bu iradeye bağlı olarak verilen yetkili makam kararı, ya yapılan bir işlemin yasal sonucu ya da milletlerarası anlaşmalar yurttaşlığın kazanılmasına yol açar. Bu halin iki önemli özelliği vardır: Bunlardan birincisi, bu halde kişinin, asli yurttaşlığın aksine yurttaşlığı doğum anında değil, kendisine yurttaşlığı kazandıran işlemin tamamlandığı tarihte kazanmasıdır. İkinci önemli özellik ise, sınırlı sayıda olan istisnalar dışında, bu halde yurttaşlığın kazanılmasının yetkili bir makamın vereceği karara bağlı olmasıdır.

Kişinin iradesine bağlı olarak işleyen sonradan yurttaşlık kazanma halinin en güzel örneği, birçok devletin yurttaşlık yasasında olduğu gibi KKTC YY da düzenlenmiş olan “yurttaşlığa alınma” adı verilen müessesesidir. “Genel olarak yurttaşlığa alınma” ve “istisnai yurttaşlığa alınma” olarak adlandırılan iki türü bulunan bu halin en önemli özelliği kişinin başvurusu ve yetkili makamın da takdirine dayanan (genelde bakanlar kurulu) bir kararın bulunması gereğidir. Şurası önemlidir ki, bu halde, yasadaki yer alan yurttaşlığa alınma şartlarının gerçekleşmiş olması kişinin yurttaşlık kazanmasına yol açmaz. Diğer bir ifadeyle koşullar gerçekleşmiş olsa bile yetkili makam kişiye “lütuf” olarak kabul edilen yurttaşlığı vermeyebilir. Bu nedenle yurttaşlığa alınma şartlarının gerçekleşmiş olması kişinin “yurttaşlığa hak kazandığını” değil, “yurttaşlığa alınma başvurusunda bulunmaya” hak kazandığını gösterir.

KKTC yurttaşlık hukuku uygulamasında en fazla şikayete yol açan ve en fazla keyfi kullanıldığı dile getirilen “istisnai vatandaşlığa alınma” yolunda ise, devlet, ülkesi ve toplumuyla zaten çok sıkı bir ilişki içinde bulunduğu inandığı bazı kişi gruplarını, genel olarak vatandaşlığa alınmanın en önemli iki koşulu olan “ 5 yıl daimi ikamet” ve “KKTC’ne yerleşmeye karar verdiğinin davranışlarıyla teyit etmiş olma” şartlarını aramaksızın vatandaşlığa almakta, yani onlara “istisnai bir işlem” uygulamaktadır. Bakanlar kurulunun kararı ve takdir hakkının gerektiği bu işlem de, aynen genel olarak vatandaşlığa alınmada olduğu gibi olumlu bir gerekçenin varlığını gerekli kılmakta, hatta bu halde Bakanlar Kurulunun dayanması gereken gerekçe daha da önem kazanmaktadır.

Yapılan bir hukuki işlemin yasal sonucu olarak yurttaşlığın sonradan kazanılması ise, adından da anlaşılacağı gibi, yurttaşlığın, yapılan işlemin bir sonucu olarak yasa hükmü icabı kendiliğinden kazanılmasıdır. KKTC YY'na göre, " KKTC yurttaşı bir erkekle evlenen yabancı kadın KKTC yurttaşlığını kazanır" hükmü bu yolun en güzel örneğidir. Bu halde yabancı kadın, evlenme işlemine bağlanan yasal bir sonuç olarak, yani hiç bir makamın kararına gerek olmaksızın KKTC yurttaşlığını kazanmaktadır.

Görülen odur ki, yurttaşlığın kaybedilmesine yönelik olan müesseseler KKTC yurttaşlık hukuku uygulamasında ciddi tartışmalara konu olmamıştır. Bu nedenle, yurttaşlığın kaybedilmesi konusunda verilecek olan genel bilgilerin, kazanmada olduğu kadar ayrıntılı olmasına da kanımızca gerek yoktur. Ancak yine de şu noktaların belirtilmesinde yarar vardır: 403 sayılı eski Türk Vatandaşlığı Kanunundan (TVK) esinlenerek hazırlanmış olan KKTC YY, aynen TVK da olduğu gibi "yurttaşlıktan çıkma", "yurttaşlığa alınmanın iptali", "yurttaşlığın kaybettirilmesi" ve "yurttaşlıktan çıkarma" olmak üzere dört ayrı kayıp halini düzenlemiştir. Bunlardan, yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olan veya kazanacağına dair inandırıcı belirtiler bulunan bir kişinin bakanlar kurulundan izin almak suretiyle KKTC yurttaşlığından ayrılmayı ifade eden "çıkma" ilgilinin iradesine bağlı olarak işleyen tek yoldur. Bunu dışında kalan yolların, yani vatandaşlığa alınmanın iptali, kaybettirme ve çıkarma hallerinin işlenmesi ise, yasada yer alan koşulların oluşması üzerine yetkili makam olan bakanlar kurulunun takdir hakkını kullanarak vereceği karara bağlıdır. Burada altının çizilmesi gereken nokta KKTC yurttaşlığını asli yoldan kazanmış olan kişilerin hiç bir şekilde yurttaşlıktan çıkarılamayacağıdır. Diğer bir ifadeyle çıkarma, sadece yurttaşlığı sonradan kazanan kişiler için söz konusu olabilecek bir kayıp halidir. Nihayet, yurttaşlıktan çıkarma hali hariç tutulmak üzere, KKTC yurttaşlığını sayılan bu yollardan herhangi birisiyle kaybetmiş olan kişinin ancak yabancılara tanınan haklardan yararlanabileceğini de belirtmek gerekir.

Yurttaşlığın kazanılması ve kaybedilmesi konusunda pek bilinmeyen veya bilinse bile pek dikkate alınmayan diğer bir önemli ilke de KKTC Anayasası md. 67(5) de yer alan "yasallık ilkesi" dir. Bu ilkedeki kasıt, yurttaşlığın ancak yasada belirtilen hallerden hareketle kazanılabileceği ve yine ancak yasada belirtilen hallerden hareketle kayıp edilebileceğidir. Diğer bir ifadeyle, devlet yapısı içindeki yeri ve yetkisi ne olursa olsun hiç bir makam veya mercii yasada yer alan yurttaşlığın kazanılması ve kaybedilmesi hallerine yeni bir hal ekleyemez veya mevcut hallerden birini yok edemez. Daha da önemlisi, yasallık ilkesi mahkemeleri de bağlar ve ister kaza mahkemesi olsun, ister yüksek mahkeme mevcut kazanma ve kayıp halleri dışında yeni bir kazanma ve kayıp hali üretemez.

Belki okuyucular için biraz can sıkıcı olan, ancak değişiklik yasa tasarısı taslağının daha iyi anlaşılabilir yorumlanabilmesi için bilinmesi şart olan yukarıdaki genel bilgilerden sonra taslakta yer alan düzenlemeleri ayrıntılı olarak incelemeye geçebiliriz. (Yurttaşlık hukukuna ilişkin daha fazla bilgi edinmek isteyenler, TURHAN, T./TANRIBİLİR, F.B.:Vatandaşlık Hukuku Ders Notları, 2.Bs., Ankara 2010 adlı çalışmaya bakabilirler. KKTC Yurttaşlık Hukuku hakkında ayrıntılı bilgiyi ise, TURHAN,T.:Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku, Ankara 2002 adlı çalışmada bulmak mümkündür.)

(Devam edecek)

II. Yurttaşlık yasaı değişiklik yasa tasarısı taslağında yer alan düzenlemeler

KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı taslağı (eleştirisel bir değerlendirme) -2-

(Dünden

devam)

Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı taslağında yer alan düzenlemeleri, hiç bir alt ayırıma tabi tutmadan, taslakta yer alan düzenleme sırasına göre aşağıdaki başlıklar altında ele alarak değerlendirmek mümkündür:

1. Tasarı madde 2 (Esas Yasanın 6. maddesinin değiştirilmesi):

A) Tasarının “Doğum Yeri İle Yurttaşlığın Kazanılması” başlığını taşıyan 2. maddesi, Esas Yasanın aynı başlığı taşıyan 6. maddesini yürürlükten kaldırmayı ve yerine aşağıdaki düzenlemenin yasa da yer almasını öngörmektedir. Buna göre, mevcut yasanın 6. maddesinde yer alan ve “Yabancı uyruklu bir ana veya babadan olan ve KKTC’de doğan çocuklar, ilgili ülkeler arasındaki mütakabiliyet esasları çerçevesinde doğumlarından başlayarak KKTC yurttaşı sayılırlar” hükmü kaldırılacak ve yerine “Yabancı uyruklu bir anne veya babadan olan ve KKTC’de doğan çocuklar aşağıdaki koşullara haiz olmaları halinde ve başvuruları halinde KKTC yurttaşlığını kazanırlar. 1) Reşit olmak, 2) Reşit oluncaya kadar KKTC de en az 15 (on beş) yıl yaşamış olmak 3) Anne ve babasının KKTC yasal olarak ikamet etmesi, 4) İyi ahlak sahibi olmak ve 5) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak.” şeklinde ifade edilmiş düzenleme getirilecektir.

B) Hemen belirtelim ki, taslakta yer alan bu düzenleme, her şeyden önce “doğum yeri (toprak)” esasının ruhuna ve yapısına aykırıdır. Öte yandan düzenlemenin kaleme alınış biçimi de uygulamada ciddi bazı teknik bazı sorunlara yol açabilecek niteliktedir. Nihayet daha önemlisi, Yurttaşlık Yasasında doğum yeri esasına yer verilmesi, KKTC yasa koyucusunun gerçekleştirmeye çalıştığı yasama siyasetine de aykırıdır. Bu nedenle Yurttaşlık Yasasında doğum yeri esasına yer verilmesinin doğru olup olmadığı konusunda yeniden düşünmek gerekir.

a) Taslakta yer alan düzenleme, doğum yeri esasını, “yasa hükmü icabı” ve “doğuma bağlı olarak/doğum tarihinde” kazanılan bir yurttaşlık kazanma yolu olmaktan çıkararak “reşit olduktan sonra” ve “başvuruya bağlı olarak” kazanılan bir yurttaşlığı kazanma yolu haline getirdiğinden doğum yeri esasının ruhuna ve yapısına aykırıdır. İşte çalışmamızın başında özetle verdiğimiz bilgilerin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Yukarıda da söylediğimiz gibi, doğum yeri veya toprak esası, çocuğun, ana ve veya babasıyla arasında kurulan soydanlık bağı dikkate alınmaksızın, doğduğu tarihte, doğduğu ülkenin yurttaşlığını kazanmasına yol açan esastır. Bu yolla yurttaşlığın kazanılması için herhangi bir mercii veya makama başvurmak ve bu makam veya merciin karar vermesini beklemeye de gerek yoktur. Bu anlamda toprak esası yurttaşlığın asli yoldan yasa hükmü icabı kazanılmasına yol açan bir esastır ve çocuk, eğer yasal şartlar oluşmuşsa doğum tarihinden itibaren yurttaş olur. Nitekim mevcut YY, 6. maddesine “....doğumlarından başlayarak” demek suretiyle bu hususu doğru ve yerinde olarak teyit etmektedir. Tabii sistemin esası bu olduğunda, yani yurttaşlığın doğum tarihinde kazanılması kabul edildiğinde, toprak esasına yer veren hiç bir ülkenin yasasında çocuğun “iyi ahlak sahibi olması” veya “genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak” gibi şartlar(!) aranmamaktadır. Yurttaşlık hukukunun doğruları bu yönde iken tasarı taslağı ne yapmaktadır? Taslak, bir yandan doğum yeri esasına göre KKTC yurttaşlığını kazanacak olan kişinin “reşit olması”nı, diğer yandan da “başvuru yapmasını” şart koşarak doğum yeri esasını, yurttaşlık hukukunda genel kabul görmüş bulunan yapısından ve ruhundan uzaklaştırarak, “doğumdan sonra ve doğum dışı bir nedenden hareketle” ve “yetkili makam kararıyla” yurttaşlığın kazanılması yollarından biri haline getirmektedir, ki bu kabul edilemez.

b) Öte yandan taslağın getirmek istediği bu düzenleme, önerilen haliyle kabul edilse bile uygulamada teknik bazı sorunların ortaya çıkacağı şimdiden bellidir. Şöyle ki, taslak “reşit oluncaya kadar KKTC de en az 15 yıl yaşamış olma”yı doğum yeri esasından yararlanabilmenin bir şartı olarak aramaktadır. Ancak bu 15 yılın nasıl hesaplanacağı konusu taslakta belli değildir. Bu süre çocuğun doğumu anında başlayıp 15 yıl boyu kesintisiz bir şekilde devam etmesi gereken bir süre midir? Yoksa bu süre tedavi, eğitim vb. haklı nedenlerle kesilebilecek midir? Eğer kesilmesi kabul edilecekse çocuğun KKTC dışında kalabileceği azami süre ne kadar olacaktır? Azami olarak kabul edilecek olan süre kaçırılacak olursa durum ne olacaktır? KKTC de yaşamış olduğu süre sıfırlanacak mıdır, yoksa kaldığı yerden devam mı edecektir? Görüldüğü gibi düzenlemenin kaleme alınış şekli sorunlara yol açabilecek niteliktedir. Gerçi taslak 7 maddesinde “Bir yabancı için ikamet KKTC mevzuatına uygun olarak KKTC de oturmaktır” demektedir ama bu düzenleme de akla gelen soruları yok etmemektedir.

Getirilen düzenleme açısından ortaya çıkabilecek bir başka sorun da, taslağın, doğum yeri esasını yozlaştırdığı için getirdiği “iyi ahlak sahibi olma” şartından ne anlaşılması gerekeceği sorunu olacaktır. Aslında, mevcut YY’nın

genel olarak yurttaşlığa alınma müessesesini düzenleyen 8. md. sinin (Ç) bendinde yer alan bu şartı, taslağı hazırlayanlar almış doğum yeri esasının da bir şartı haline getirmişlerdir. Eski TVK da yer alan bu şarttan ne anlaşılacaktır? Kimdir iyi ahlak sahibi kişi? Kişinin iyi bir ahlaka sahip olup olmadığını kim, hangi kriterlerden hareketle saptayacaktır?

c) Bütün bunları bir tarafa bırakalım, KKTC YY'nın "doğum yeri" esasına yer vermek istemesi esasında anlamsızdır ve yasa koyucunun gütmek istediği yasama siyasetine aykırıdır. Bir kere her şeyden önce şunu söylemek gerekir: Doğum yeri esası, değiştirilmeye çalışılan mevcut KKTC YY hazırlanırken esinlenen 403 sayılı eski TVK'dan değiştirilerek alınmıştır. Ancak KKTC yasa koyucusu, bu değişikliği yaparken doğum yeri esasını tahrif etmiş ve işlemesi mümkün olmayacak bir şekilde düzenlemiştir. Bunun da nedeni, KKTC yasa koyucusunun doğum yeri esasını "mütekabiliyet" esasına bağlamış olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, KKTC yasa koyucusu, KKTC'de doğan bir çocuğun, ancak anne ve babasının yurttaşlık bağı ile bağlı olduğu devlet ülkesinde doğan ve anne ve babası KKTC yurttaşı olan bir çocuğa o ülkede yurttaşlık verilmesi halinde KKTC yurttaşı olabileceğini hükme bağlamıştır. İşin içine, gayet anlamsız bir şekilde mütekabiliyet ilkesi sokulunca, KKTC tanınmamış bir ülke olduğundan, sistemin işlemesi, KKTC'ni tanıyan tek ülke olan Türkiye açısından söz konusu olabilmıştır. Ancak Türk yurttaşlık hukuku da, Türkiye'de doğan ve doğumla anne veya babasının yurttaşlığını kazanan çocuklara TC yurttaşlığını vermediğinden mütekabiliyet şartı işlememiş ve sistem daha başta işlemez hale gelmiştir. Nitekim bu satırların yazarı, annesi veya babası TC yurttaşı olan ve sırf KKTC'de doğduğu için KKTC yurttaşlığını doğumla kazanmış olan bir çocuğun varlığından haberdar olmamıştır. Aynı şekilde anne veya babası KKTC vatandaşı olan ve sırf Türkiye'de doğduğu için TC vatandaşı olan bir çocuk da herhalde bulunmamaktadır. İşlemeyen bir sistemin varlığında ısrar etmek ise anlamsızdır.

Kanımızca daha da önemlisi, doğum yeri esasından hareketle yurttaşlık verilmesi KKTC halkının beklentisine ve KKTC yasa koyucusunun da bu beklenti doğrultusunda izlemek zorunda olduğu yasama siyasetine aykırıdır. KKTC de son yıllarda en fazla dile getirilen sıkıntı, Türkiye'den adaya kontrolsüz bir nüfus akışı olduğu, 1990 da 171 bin olan ada nüfusunun 2009 da 283 bini aştığı, bu nüfus akışı ve artışıyla adanın demografik yapısının bozulduğu, demografik yapının bozulmasının adadaki toplumsal düzeni de bozduğu, bu bozulmanın eğitimden sağlık hizmetlerine, işlenen suçların nitelik ve niceliğinden, belediye hizmetlerine kadar tüm toplumsal yapıyı etkilediği her fırsatta dile getirilmektedir. Yine sık sık dile getirilen ve yakınılan bir başka husus da, bu demografik değişim yetmiyormuş gibi, görev yapan siyasi iktidarların oy sağlama kaygısıyla usule ve hukuka aykırı olarak bol bol yurttaşlık dağıttığı ve yurttaşlığa alma hakkını kötüye kullanıldığıdır.

Bu şikayetler söz konusu olduğu halde taslakta doğum yeri sistemine yer verilmiş olması kanımızca KKTC yasa koyucusunun izlemek durumunda olduğu yasama siyasetine aykırıdır. Şöyle ki; yurttaşlık hukuku, doğum yeri sistemini geliştirmekle iki amaca ulaşmak istemiştir. Bunlardan birincisi toprağı bol, fakat nüfusu az olan ülkelerin nüfuslarını arttırmak istemesidir. "Siyasi toprak esası" adı verilen bu sistemin en güzel örneklerini Arjantin ve ABD yurttaşlık hukuku vermektedir. Her iki ülke de çok büyük toprağı, fakat az sayıda nüfusa sahip olduğu için, nüfuslarını arttırmak amacıyla doğum yeri esasını kabul etmiş ve uygulamıştır. Doğum yeri esasıyla ulaşılmak istenen ikinci amaç ise temelde kişilerin vatansız kalmasını önlemek olmuştur. "Vatansızlığı önleyici toprak esası" adı da verilen bu sistem çerçevesinde ise, vatandaşlığı temel bir insan hakkı olarak gören ülkeler, doğumla anne veya babasından vatandaşlığı kazanamayan kişilerin vatansız kalmalarını önlemek için yasalarında doğum yeri esasına yer vermişler ve böylelikle " herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır" şeklinde ifade edilen vatandaşlık hukuku direktif ilkesini gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Durum böyle olduğunda, KKTC yasa koyucusu doğum yeri esasına YY da yer vermekle hangi yasama siyasetini gerçekleştirmek istemektedir? KKTC'nin çok fazla toprağı vardır ve nüfusu da azdır da nüfusunu mu arttırmak istemektedir? Yasa koyucunun böyle bir amaç peşinde koşmadığı açıktır. Peki KKTC yasa koyucusu bilerek veya bilmeyerek "herkesin bir yurttaşlığı ilkesi olmalıdır" direktif ilkesini gerçekleştirmek ve böylelikle çocukların vatansız kalmasını önleyerek insan haklarını mı korumak istemektedir? Hiç sanmıyorum. Zira eğer amaç bu olsaydı, yasa koyucu, KKTC de doğan çocuğı doğmuş olan çocuğı daha doğumu anında yasa hükmü icabı olarak KKTC yurttaşı olarak kabul eder ve yurttaşlığını kazanılmasını 18 yaşına çekmezdi! Sonuçta, yasa koyucunun amacı ne olursa olsun doğum yeri esasına yer veren bu önerinin yasada yer alması düşünülemez. Eğer illa bu sisteme yasada yer verilecekse, doğru olan, "KKTC ülkesinde doğan ve anne veya babasından doğumla yurttaşlık kazanamamış olan küçükler, doğumlarından başlayarak KKTC yurttaşlığını kazanırlar" veya mealindeki bir düzenlemeye yer verilmesidir.

(Devam edecek)

2. Tasarı madde 3 (Esas Yasanın 7. Maddesinin Değiştirilmesi)

KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı taslağı (eleştirisel bir değerlendirme)-3-

Çarşamba 27 Temmuz 2011

Prof. Dr. Turgut TURHAN (DAÜ Hukuk Fakültesi)

A) Değişiklik tasarısını 3. maddesi evlenme yolu ile yurttaşlık kazanılmasını düzenlemektedir. Birakalım KKTC yurttaşlarının üçüncü devlet yurttaşları ile yaptıkları evlilikleri, KKTC yurttaşlarının TC yurttaşları ile yaptıkları evliliklerin sayılarının giderek artmış olması bile bu düzenlemenin önemini anlamak için yeterlidir. Mevcut yasa evlenme yolu ile yurttaşlığın kazanılması konusunda geleneksel, fakat zamanı geçmiş ayırımı izlemekte ve yurttaşlığı KKTC yurttaşı ile evlenen kişinin kadın veya erkek olmasına göre vermektedir. Buna göre, eğer yabancı bir kadın KKTC yurttaşı bir erkekle evlenirse, evlenme sözleşmesinin tamamlandığı anda, başka hiç bir makam veya merciin kararına ihtiyaç olmaksızın yasa hükmü icabı KKTC yurttaşı olmaktadır. Buna karşın, KKTC yurttaşı bir kadınla yabancı bir erkeğin evlenmesi halinde, yasa, evliliğin en az bir yıl sürmüş olması ve bu süre içinde kadınla erkeğin beraber yaşamış ve hala da yaşıyor olması koşuluyla yabancı erkeğin KKTC yurttaşı olacağını hükme bağlamıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu son halde de yurttaşlığın kanun hükmü icabı kazanılıyor olmasıdır. Yetkili makam veya merciin olumlu bir kararına gerek yoktur. Yapılacak olan işlem, polis teşkilatının yapacağı araştırma sonunda karı kocanın en az bir yıldır birlikte yaşamış ve hala da yaşıyor olduğunun tespittir. Bu tespit bir kere yapıldığında yabancı erkek yasa hükmü gereği KKTC yurttaşlığını kazanmaktadır.

Getirilmek istenen yeni düzenleme ise, artık tüm alanlarda tarihe karışmakta olan kadın-erkek ayırımının yurttaşlık hukuku, özellikle evlenme yoluyla yurttaşlığın kazanılması alanındaki egemenliğine de son vermektedir. Getirilmek istenen düzenlemeye göre, "KKTC yurttaşı ile evlenen yabancılar, aşağıdaki şartlara bağlı olarak KKTC yurttaşlığını kazanırlar" (A) 3 (üç) yıldan fazla bir süre evli olmak, (B) Fiilen birlikte yaşamak ve (C) Yurttaşlığa alınma sırasında boşanmamış olmak. Görüldüğü gibi yasa koyucu kadın-erkek ayırımı yapmadan "KKTC yurttaşı ile evlenen yabancılar" demek suretiyle erkeğin yurttaşlık hukuku alanındaki üstünlüğüne de son vermektedir (KKTC yurttaşlık hukukunda evlenmenin kadının yurttaşlığına etkisini merak eden okurlar, TURHAN, T.: KKTC Yurttaşlık Yasasında evlenmenin vatandaşlığa etkisi ve kadın, I. Women, DAÜ (2000), sh.41-65 başlıklı çalışmaya bakabilirler). Ancak bu yenilikçi yaklaşımına rağmen, önerine düzenleme de bazı hatalardan kendisini kurtaramamaktadır.

B) Öncelikle, yasanın (1) fıkrasında geçen " 3 (üç) yıldan fazla bir süre evli olmak" şartı doğru bir Türkçe ile ifade edilmemiştir. Eğer " 3 yıldan fazla" bir süre evli olmaktan söz edilirse, akla gelecek ilk soru " ne kadar fazla? " sorusu olacaktır. Oysa ki yasa koyucunun bu ifadeyle murad ettiği " üç yıldan fazla" süren bir evliliğin değil, "en az 3 yıl sürmüş olan" bir evliliğin mevcudiyetidir. İki ifade birbirinden tamamen farklıdır. Dolayısıyla bu ifadeyi, yeni TVK da olduğu gibi, " en az 3 yıldır evli olan" şeklinde değiştirmek daha doğru olacaktır.

a) Taslağın 1. fıkrasının (B) ve (C) bentlerinde aranan " fiilen birlikte yaşamak" ve "yurttaşlığa alınma sırasında boşanmamış olmak" şartlarının ise halk dilinde "naylon evlilik" olarak anılan ve salt evlenen kişinin yurttaşlığını kazanmak için yapılacak olan evlilikleri önlemek açısından faydalı olacağı açıktır. Maddenin 2. fıkrasında yer alan "evlendiği anda vatansız olan" ve "evlenmekle eski yurttaşlığını kaybeden kişinin KKTC yurttaşlığını kazanacağına" ilişkin olan hükümler ise, biraz önce toprak esasını açıklarken ifade etmeye çalıştığımız " vatansızlığı önleme" amacıyla TVK dan KKTC YY'na aynen ithal edilmiş olan hükümlerdir ki, gayet yerinde olan düzenlemelerdir.

b) Getirilmek istenen düzenlemenin bu satırların yazarı tarafından anlaşılmayan hükmü ise maddenin (3) fıkrasında yer almaktadır. Bu hüküm aynen şöyledir: “Evlenme nedeniyle KKTC yurttaşlığı kazanan bir kişinin eşi (1) fıkranın (B) ve (C) bentlerindeki koşulları sağlaması ve 5 (beş) yıl evli kalması koşuluyla KKTC yurttaşlığını kazanır”. Madde, evlenme yolu ile yurttaşlığın kazanılmasını düzenlediği ve KKTC yurttaşlığının kazanılması için de yabancı eşin bir KKTC yurttaşı ile evlenmesi zorunlu olduğuna göre, “KKTC yurttaşlığını kazanmış olan bir kişinin bazı şartlarla KKTC yurttaşlığını kazanacağı” ifadesinin bir anlamı olmadığı açıktır. Getirilmek istenen düzenleme üzerinde çalışan diğer bazı hukukçular ise, haklı olarak, bu maddenin şu şekilde yorumlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. “Eğer KKTC yurttaşı bir erkek veya kadınla evlenmek suretiyle KKTC yurttaşlığını kazanmış olan bir kişinin bu evliliği herhangi bir şekilde son bulur ve bu kişi tekrar bir yabancı ile evlenirse, bu kişinin yeni yabancı eşi, (1) fıkranın (B) ve (C) bentlerindeki koşulları sağlaması 5 yıl evli kalması koşuluyla KKTC yurttaşlığını kazanacaktır”. Getirilmek istenen düzenleme bu şekilde yorumlanırsa, bu düzenlemeyle güdülen amacın, bir KKTC yurttaşıyla evlenmek suretiyle KKTC yurttaşlığını kazanmış olan bir kişinin başta boşanma olmak üzere kendisine KKTC yurttaşlığını kazandıran evlenmeye son vererek yeniden bir yabancı ile evlenmesi halinde, bu kişinin yeni eşinin KKTC yurttaşlığını kazanmasını zorlaştırmak veya en azından geciktirmek olduğu açıktır. En az 3 yıl süren bir evlilik, bu süre zarfında birlikte yaşamış olma ve başvuru tarihinde boşanmamış olma ve evliliğin son bulmasından sonra bir 5 yıl daha bekleme şartlarından sonra pratikte ne kadar gerçekleşebileceği tartışma götürülen bu düzenlemenin, öncelikle, evliliğin boşanma ile değil de ölümle son bulduğu hallerde adaletsiz sonuçlara yol açabilecek olduğunu düşünmek mümkündür. Kaldı ki, düzenleme amacında haklı da olsa, kaleme alınış tarzı pek açık olmayıp, yapılan bu yorum tarzını ifade etmemektedir. Bu nedenle, önerinin, belki de “Evlenme yolu ile KKTC yurttaşlığını kazanan bir kişinin kendisine bu yurttaşlığı kazandıran evliliğin son bulmasından sonra tekrar evlenmesi halinde, yeni eşi, 1. fıkranın (B) ve (C) bentlerindeki koşulları sağlaması ve en az 5 yıl evli kalması koşuluyla KKTC yurttaşlığını kazanır” şeklinde yeniden kaleme alınması yararlı olabilecektir.

c) Kanımızca, YY değişiklik tasarısı taslağının en doğru ve yerinde düzenlemelerinden birisi olan 3 maddenin en önemli eksikliği, bir KKTC yurttaşı ile evlenmek suretiyle KKTC yurttaşlığını kazanmış olan kişinin önceki evliliğinden doğan çocuklarının yurttaşlık durumlarına hiç dokunmamış olmasıdır. Bu satırların yazarının daha önce de dikkatleri çekmiş olduğu gibi, TVK’dan esinlenerek hazırlanmış olan KKTC YY, TVK’nun aksine, evlenmeyle yurttaşlık kazanan kişinin daha önceki evliliğinden olan çocukları konusunda suskun kalmıştır. Bu durumda, örneğin daha önceki evliliğinden iki küçük çocuğu olan ve kocası öldüğü için KKTC yurttaşı bir erkekle evlenerek KKTC yurttaşlığını kazanan TC vatandaşı kadının küçük çocukları KKTC yurttaşlığını kazanamayacaklardır ki, bu durum, ailede yurttaşlık birliğinin sağlanmasını hedefleyen yurttaşlık hukukuna aykırıdır. (Bkz. TURHAN, KKTC Yurttaşlık Hukuku, sh. 45). Bu konu, 403 sayılı TVK’nun yerini almış olan 5901 sayılı yeni TVK da “Ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır” hükmüyle düzenlenmiş bulunmaktadır. Anne, baba ve küçük çocukların tümünün menfaatlerini dengelemiş olan bu yaklaşım KKTC yasa koyucusu için de bir örnek teşkil edebileceği kanısındayız.

3. Tasarı madde 4 (Esas Yasanın 3. Kısımının değiştirilmesi) :

Taslağın getirmek istediği diğer bir düzenleme de, Esas Yasanın “Bakanlar Kurulu veya Bakanlık Kararı ile Yurttaşlığa Alınma” başlığını taşıyan Üçüncü Kısımının başlığının “Bakanlar Kurulu Kararı ile Yurttaşlığa Alınma” şeklinde değiştirilmesidir. Belirtmek gerekir ki, kanımızca yapılmak istenen bu değişiklik yerindedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Esas Yasa, 403 sayılı TVK’dan esinlenerek hazırlanmıştır. Günümüzde yerini 5091 sayılı yasaya bırakmış olan TVK’nun sistemi ise, yurttaşlık hukukunda “kurucu(yapıcı) kararları” alma yetkisinin sadece ve sadece Bakanlar Kuruluna ait olması idi. 60’lı yıllarda TVK’nu hazırlayan TC yasa koyucusu, yurttaşlığa alınma gibi önemli ve ciddi hukuki tasarruflarda tek yetkili merciin, aynen İsviçre’de olduğu gibi Bakanlar Kuruluna ait olmasını düşünmüş ve bu yolla, tek bir bakanlığın ki, bu genelde İçişleri Bakanlığıdır, keyfi ve subjektif davranmasını önlemek istemiştir. Bu nedenle, KKTC YY’nı hazırlayanlar, daha bu yasaı hazırlarken hata yapmışlar ve yasanın mehzazında sadece Bakanlar Kuruluna ait olan yurttaşlığa alma yetkisini İçişlerinden sorumlu bakanlığa da vermekle bir yerde keyfilğin yolunu açmışlardır. Taslak ise, yerinde olarak, şimdi bu yoldan dönülmesini öngörmektedir.

(Devam edecek)

KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı taslağı (eleştirel bir değerlendirme) -4-

4. Tasarı madde 5 (Esas Yasanın 8 maddesinin değiştirilmesi)

(Dünden devam)

Tasarının 5. maddesi, KKTC'de, hemen hemen her dönemde, muhalefetin devamlı iktidar, iktidarın ise devamlı olarak eski iktidarı yani muhalefeti suçladığı bir konuyu, yurttaşlığa alınmanın bir ayağı olan "genel olarak yurttaşlığa alınma" konusunu düzenlemektedir. Her iki tarafın suçlaşmasını da temel, bu ülkede oy kazanma kaygısıyla "bol bol yurttaşlık dağıtıldığı, yurttaşlığa alınma işlemlerinde yasaya ve hukuka aykırı davranıldığı ve hatta kaç kişinin ne zaman ve hangi gerekçelerle yurttaşlığa alındığından bile bilinmediği"dir.

A) Bilindiği gibi, KKTC YY'nin eski TVK md. 6'dan aynen alınmış olan 8 maddesine göre, A) Reşit olan, B) Başvuru tarihinden itibaren geriye doğru 5 yıl KKTC'de ikamet etmiş olan, C) KKTC'de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit eden, Ç) İyi ahlak sahibi olan, D) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmayan ve E) KKTC'de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olan kişilerin geçimini sağlayacak olan gelire ve işe sahip olan kişiler, başvuru halinde Bakanlık tarafından KKTC yurttaşlığına alınabilmektedirler. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, burada söz konusu olan, kişinin başvurusu ve yetkili makam olan bakanlığın da bu başvurusu olumlu olarak değerlendirip kabul emesiyle yurttaşlığın kazanılmasıdır.

Taslağı getirmek istediği düzenleme ise mevcut bu düzenlemeye ciddi anlamda farklıdır. Zira getirilmek istenen yeni düzenlemeye göre, A) İyi ahlak sahibi olan, B) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmayan C) KKTC Sosyal Sigortalar Dairesine 15 veya 25 yıl prim yatırmak suretiyle yaşlılık aylığı kazanmaya hak kazanan kişiler, başvuru halinde KKTC yurttaşlığına kazanacaklardır. Görüldüğü gibi getirilmek istenen düzenleme mevcut yasa arasında çok önemli dört fark vardır. Bunlardan birincisi mevcut yasa "5 yıl kesintisiz ikamet" şartını ararken, taslak ikamet şartını aramamakta ve onun yerine 15 veya 25 yıl Sosyal Sigortalar Dairesine prim yatırarak yaşlılık aylığı almaya hak kazanmış olmak" şartını getirmektedir. Doğal olarak ikinci önemli fark da ikamet şartının kaldırılmasından ortaya çıkmakta ve "15 veya 25 yıl prim yatırarak yaşlılık aylığı almaya hak kazanma" sırasında ilgilini bu süreyi kesintisiz bir şekilde KKTC'de geçirmesi şartı kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Yine aynı şekilde ikamet şartının kaldırılmasına bağlı olarak ortaya çıkan üçüncü bir fark da, taslağın, yurttaşlığa alınacak olan kişinin "KKTC'ne yerleşmeye karar verdiğini davranışlarıyla teyit etmiş olma" şartını da arandırılmaktan çıkmasıdır. Nihayet, iki

düzenleme arasındaki en önemli fark ise, değişiklik taslağının, "KKTC yurttaşlığına kazanır" demek suretiyle, vatandaşlığa alınma müessesesindeki devletin (bakanlar kurulunun) takdir hakkını ortadan kaldırmakta oluşudur. Belirtmek gerekir ki, ortaya çıkan bütün farklar ise hem bir yandan yurttaşlığa alınma müessesesinin hukuki yapısını ve özünü tahrip etmekte, hem de YY'nin sistematigihi hiç bir ülke yasasında görülmemiş bir şekilde bozmaktadır. Şöyle ki;

KONUK YAZAR

a) Çalışmamızın giriş kısmında da ifade ettiğimiz gibi, yurttaşlığa alınma, "yetkili makam kararı ile yurttaşlığa alınma"nın bir yoludur. Nitekim, mevcut yasanın Üçüncü Kısmının başlığı da "Bakanlar Kurulu veya Bakanlık Kararı ile Yurttaşlığa Alınma (değiştirilmesi) Haliyle Bakanlar Kurulu" dir. Sadece bu başlıktan bile anlaşılacağı gibi, bu yolun belirgin özelliği, yurttaşlığın, yurttaşlığa alınmak istenen kişinin başvurusunun yetkili makam olan Bakanlar Kurulunun yapacağı bir değerlendirme sonunda başvurusu olumlu bulması üzerine verileceği bir karar ile kazanılmasıdır. Diğer bir ifadeyle, bu halde, yasada yer alan şartları gerçekleştirildiğinde inananak yurttaşlığa alınma başvurusunda bulunan kişinin bu başvurusu yurttaşlığın kazanılması için yeterli olmamakta, bu şartları gerçekleştirilmesine ek olarak yetkili makamın olumlu bir karar da gerekmektedir. Durum böyleyken taslak ne yapmaktadır? "KKTC yurttaşlığı kazanır..." demekle bundan böyle yurttaşlığa alınmak için bakanlar kurulu kararına ihtiyaç olmadığını söylemektedir! Diğer bir ifadeyle yurttaşlığa alınma müessesesini yetkili makam kararıyla kazanılması için yeterli olmamakta, bu şartları gerçekleştirilmesine ek olarak yetkili makamın olumlu bir karar da gerekmektedir. Durum böyle olduğunda, genel olarak yurttaşlığa alınma müessesesinin taslaktaki yeri bile yurttaşlık hukuku tekniğine aykırıdır. Zira, eğer bu taslak yasalaşacak olursa, yasa yolu ile yurttaşlığın kazanılmasının bir yolu haline getirilmiş bulunan yurttaşlığa alınma, artık bakanlar kurulunun bir takdir hakkı kalmadığı ve bakanlar kurulunun bir kararına ihtiyaç olmadığı halde, yasanın, "Bakanlar Kurulu ile Yurttaşlığa Alınma" başlığını taşıyan III. Kısmında yer alması olacaktır ki, bu çok ciddi bir teknik hatadır. Eğer söz konusu öneri bu şekilde kalacak olursa, muhakkak ve muhakkak "Yasa Yolu ile Yurttaşlığın Kazanılması" başlığını taşıyan II. Kısım'da yer almaktadır.

b) Hemen her paragrafta tekrarladığımız için okuyucu belki sıkılmış olabilir, ama bir kez

daha altını çizmekte yarar vardır: Yurttaşlığa alınma yetkili makamın takdir hakkını kullanarak suretiyle vereceği bir karar dayanarak işleyen bir yurttaşlığa alınma yoludur ve taslağın bu yolun işleminde yetkili makam olan Bakanlar Kurulunun takdir hakkını kaldırması bu müessesesinin özünü, yapısına ve ruhuna aykırıdır. Bu yolda, bir tarafta yasada yer alan şartları gerçekleştirildiği iddiasıyla yurttaşlığa alınmak üzere idareye talepte bulunan kişi, diğer tarafta da bu şartları gerçekleştirilmediğini değerlendirecek olan Bakanlar Kurulu vardır. Yasada yer alan şartlardan birinin dahi gerçekleştirilmemesi halinde Bakanlar Kurulunun ilgili kişiyi yurttaşlığa almaya mecbur bırakılmadığıdır. Diğer bir ifadeyle yasada yer alan şartları taşıyan olmak, yurttaşlığa alınma yolunda ilgili kişiye mutlak bir hak bahsetmez. Bu şartları taşımak kişiye sadece yurttaşlığa alınmak için başvuru yapma hakkı verir. Zira yasa, müessesenin niteliği gereği, yetkili makam olan Bakanlar Kuruluna görev anayasına bağlanmış bir takdir hakkı vermiştir. Bakanlar Kurulu, devletin nüfus politikası, veya iç ve dış politikasının bir gereği olarak, hatta ve hatta "devletin genel güvenliği ve siyasi çıkarları" gereğince, yasada aranan bütün şartları taşıyan ilgili bile yurttaşlığa almayabilir. Bakanlar Kurulunun sahip olduğu bu geniş takdir hakkının ilgilinin aleyhine ne kadar geniş kapsamlı olarak kullanılabileceğinin en güzel örneğini ise yine Kıbrıs Türkleri yaşamışlardır. Zira hatırlanacağı gibi, gündüzde oldukça kolay bir usul çerçevesinde TC yurttaşlığına kazanabilen Kıbrıs Türkleri, uzun yıllar boyu, TVK'da yer alan bütün şartları taşıdıkları halde, TC'nin o yıllar içinde benimsemiş olduğu nüfus politikası ve dış politikası yaklaşımı nedeniyle TC yurttaşlığına alınmışlardır. Aynı şekilde, TC Bakanlar Kurulu, eski demirperde ülkelerini yurttaşları ile İslam devrimi sonrasında İran yurttaşları için de takdir hakkını çoğunlukla olumsuz kullanmıştır. Durum böyle iken, taslağın yetkili makamın takdir hakkını yok ederek yurttaşlığa alınmayı bir "yasa yolu ile yurttaşlığın kazanılması" yolu haline getirmesi yurttaşlığa alınma müessesesinin yapısına ve ruhuna aykırıdır.

c) YY değişikliği taslağının ele almakta olduğumuz düzenlemesinin diğer bir önemli özelliği de, yürürlükteki yasanın yurttaşlığa alınmanın şartları arasında saydığı ilgilinin "başvuru tarihinden geriye doğru 5 yıl KKTC'de ikamet etmiş olması", bu "5 yıl kesintisiz olması" ve yine ilgilinin "KKTC'de yerleşmeye karar verdiğini davranışlarıyla teyit etmiş olması" şartlarını kaldırmayı amaçlamıştır. Belirtmek gerekir ki, "ikamet koşulu", yurttaşlığa alınma müessesesinin, yetkili makamın takdir hakkı ile birlikte en önemli koşuldur ve bu koşulun "kesintisiz olması" ve ilgilinin bu süre içinde "ülkeye yerleşmeye karar verdiğini teyit edici tutum ve davranışlarda bulunması" ikamet şartını tamamlayan özellikler olup, birlikte ele alınmaları gerekir. Her üç koşul birlikte ele alındığında, getirilmek istenen düzenlememin yurttaşlığa alınmanın hukuki yapısına aykırı olduğu ve müesseseyi yozlaştırıldığını söylemek mümkündür. Şöyle ki;

Öncelikle, yurttaşlığa alınma haffine alınacak basit bir olay değildir. Tam tersine, hem yurttaşlığa alınma kişi, hem de onu yurttaşlığa alan devlet açısından son derece önemli sonuçlar doğuran bir olaydır. Nitekim, insan hayatında belki sadece bir defa gerçekleştirilecek bu olayın önemi nedeniyle iki şartın birlikte gerçekleştirilmesi hemen hemen her ülkenin yurttaşlık yasaında aranmaktadır. Bunlardan birincisi, yurttaşlığa alınacak kişinin

o ülkede yaşaması ve etrafında ve yakın çevresinde, sanki o ülkenin yurttaşymış izlenimini yaratacak kadar o ülke ve o ülkenin toplumlarıyla yakın bağlantı içinde olmasıdır. Aranan ikinci şart ise, yurttaşlığa alınacak olan kişinin o ülke ve o ülke toplumuyla bu derece yakın ve yoğun ilişki içinde bulunduğu, yurttaşlık yasasında yer alan şartlar çerçevesinde yetkili makam tarafından tespit ve takdir edilmesidir. Diğer bir ifadeyle, kişi, yasanın öngördüğü, örneğin mevcut yasanın hüküm altına aldığı 5 yıl boyunca o ülkede yaşayacak ve bu süre sonunda o toplumla öylesine yoğun ilişkiler içine girecek o toplumla yakınlaşacaktır ki, yetkili makam da bu yoğun ilişkinin varlığını tespit ettiğinde takdir hakkını olumlu yönde kullanarak o kişiyi yurttaşlığa alacaktır. Dolayısıyla, YY değişikliği yasa tasarısı taslağının ikamet şartını kaldırarak yurttaşlığa alınmayı 15 veya 25 yıl prim yatırma sonunda elde edilecek olan yaşlılık aylığına hak kazanmış olmayı temel koşul haline getirmek istemesi yurttaşlığa alınma müessesesinin özünü aykırıdır. Zira ilgilinin, yurttaşlığı talep ettiği ülkenin toplumuyla ne kadar yoğun bir ilişki içinde girip girmediğinin saptanmasına artık gerek kalmayacaktır. 15 veya 25 yıl prim yatıran yabancı hiç bir karara gerek olmaksızın yasa hükmü icabı yurttaş olacaktır. Kişinin, belli bir süre yurttaşlığını almak istediği ülkede yaşayarak o ülkenin toplumuyla bütünleşmesi o derece önemlidir ki, yurttaşlık yasaları, salt bu yoğun ilginin kurulmasını sağlamak için bu sürenin "kesintisiz" bir şekilde geçirilmesini aramaktadır. Diğer bir ifadeyle, yurttaşlık yasaları, belirledikleri sürenin sık sık kesilerek "toplumla bütünleşme" sürecinin kopmasına izin vermek istememektedirler. Nitekim bu nedenle, birçok yasa, ilgilinin belli bir süre ikamet etmek zorunda olduğu ülkeden ayrılmasına çok az bir zaman dilimi için izin vermektedir. Örneğin mevcut yasa da KKTC'de ikametini 5 yıl kesintisiz olmasını aramakta ve ilgilinin ancak 40 günü geçmeyecek bir şekilde ülke dışında kalabileceğini hükme bağlamaktadır. Durum böyle iken taslağın 15 veya 25 yıl prim yatırarak yaşlılık aylığına hak kazanmış olmayı yurttaşlığa alınmak için yeterli görmesi ve bu sürelerde de bir devamlılık araması yurttaşlığa alınma müessesesinin ruhuna aykırıdır. Kaldı ki, yurttaşlığa alınma, özünde, bir sadakat bağından yazgeçerek veya onu yuvarlamak diğer bir sadakat bağına geçmek ve ona daha çok sarılmaya da içerir. Bu nedenle, hem ilgilinin kendisi açısından, hem de katılacağı yeni toplumun bireyleri ve toplumsal yapısı açısından, ilgilinin belli bir süre o ülkede kesintisiz bir şekilde yaşayarak o toplumla bütünleşmesi yurttaşlığa alınmanın ruhunda vardır. Kaldı ki, mevcut yasa bu "kesintisiz ikamet süresinde" dahi ilgilinin boş durmasını istememekte ve "KKTC'ne yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmesini" de şart koşmaktadır. Bundan anlaşılması gereken de ilgilinin yurttaşlığı almak istediği toplumla bütünleşme yolunda olduğunu gösteren ve ileride bu ülkeyi yurt tutağının gösteren faaliyetlerde bulunmasıdır. YY'nin esinlendiği 403 sayılı TVK'nun uygulanmasına ilişkin yönetmelik, "ilgilinin ülkede çalışması, o ülke yurttaşları ile bir arada yaşamasını, o ülkede yaşamaz mal edimesini, ticaret merkezini, iş merkezini kendi ülkesinden yurttaşlığını almak istediği ülkeye nakletmesini ve sermaye yatırmasını" bu tür davranışlara örnek olarak saymıştır. Sonuçta, yapılan bütün bu açıklamalar dikkate alındığında, değişiklik taslağının yurttaşlığa alınmayı düzenleyen hükümlerinin pek kabul edilebilir olduğu söylenemez.

Prof. Dr. Turgut TURHAN (DAÜ Hukuk Fakültesi- turgut.turhan@omu.edu.tr) (Devam edecek)

ANMA
Değerli varlığımız
ORHAN KENDİR'i
vafatının 6. yıldönümünde sevgi,
saygı ve rahmetle anıyoruz.
Yattığın yer nur,
mekânın cennet olsun.
AİLESİ

KKTC Yurttaşlık Yasası Değişiklik Yasa Tasarısı taslağı -5-

(Dünden devam)

d) Bu arada, esas yasanın 8. maddesini değiştirmeyi amaçlayan değişiklik yasa tasarıları taslağının ele alınmakta olduğumuz 5. maddesinin, aynı tasarıda yer alan geçici 2 madde ile birlikte dikkate alınması gereği de gözden kaçırılmamalıdır. Zira geçici 2. maddeye göre, "Bu yasa yürürlüğe girmeden önce Bakanlık kararı ile yurttaşlığa alınma için başvuruda bulunan yabancılar bu yasa kuralları uygulanır". Diğer bir ifadeyle, taslağa göre, mevcut yasanın 8. maddesinde yer alan şartları gerçekleştirmediği iddiasıyla yetkili makama başvurmuş olan bir kişinin başvurusu, eğer mevcut yasa yürürlükte iken olumlu veya olumsuz sonuçlanmamış ve bu arada tasarı yasalaşmışsa, artık eski 8. maddedeki şartlar değil, yeni 8. maddedeki şartlar dikkate alınacaktır. Bu durumda artık 5 yıl KKTC de kesintisiz olarak ikamet etmiş olma ve bu süre içinde KKTC de yerleşmeye karar verdiğini davranışlarıyla teyit etmiş olma şartları Bakanlar Kurulu tarafından değerlendirilip bir takdirde tabii tutulmayacak, eğer 15 veya 25 yıl prim ödemiş ve yıllık aylığı hak kazanılmışsa, bu kişiler yasa hükmü gereği KKTC yurttaşlığı olacaktırlar. Kanunmaddesi bu geçici madde de tartışılması gereken bir maddedir. Şöyle ki; öncelikle "15 veya 25 yıl" üzerinde durmakta yarar vardır. KKTC yurttaşlığının oy kaymasıyla hesapsız, kitapsız dağıldığına düle getirilenler belki de bu 15 veya 25 yıl şartının aranmasını, en azından yurttaşlığa alınmayı uzunca bir süre geciktirecek bir düzenleme olduğu için yerinde olduğunu düşünebilirler. Ancak bu düşüncelere katılmak mümkün değildir. Bir kere her şeyden önce, şu anda 15 veya 25 yıl prim yatırmak suretiyle yıllık aylığı almaya hak kazanan tüm yabancılar yasa hükmü gereği, başka hiç bir işlem yapmalarına gerek olmadan KKTC yurttaşlığı olacaktırlar. KKTC de bu şartı yerine getirmiş ne kadar yabancı vardır? Bu belli değildir. Dile getirilen rakamlar değişiklerdir. 140-150 bin kişiden tutun, 33 bin veya 45 bin kişiye kadar giden rakamlardan söz edilmektedir. Ancak bunların sayıları ne kadar olursa olsun, bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihte KKTC nin nüfusunun artacağı açıktır.

Ote yandan, yasa tasarıları hazırlayanların neden böyle bir hüküm getirmek istedikleri de ayrıca sorgulanması gereken bir sorudur. Her hukuk kuralının, yürürlüğe girdikten sonra meydana gelen olaylara uygulanacağı bilinen bir iktedir. Aynı şekilde, her olay meydana geldiği tarihte yürürlükte olan hukuk kurallarına göre ele alınarak değerlendirilir. Bu iki ilkenin yurttaşlık hukukunda da özel bir istisnası bulunmamaktadır. Bu anlamda, taslağın yasalaşması halinde, yeni getirilecek olan düzenlemelerin, yeni yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonraki yurttaşlığa alınma başvurularına uygulanması gerektiği, yapılan başvuruların ise, başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan, yani mevcut yasa da yer alan kurallara göre değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Durum böyle iken, taslağı hazırlayanlar neden eski başvuruları yeni kurallara tabii kılmak istemektedirler? Yoksa mevcut

yasaya göre yapılan binlerce başvuru, bu kadar zaman içinde olumlu veya olumsuz bir şekilde sonuçlandırılmamış da, devlet, bu kişiler arasında yer alan ve 15 veya 25 yıldır prim yatırmak aylıklı almaya hak kazanmış olanları otomatikman yurttaşlığa alarak bir

Almanya'da 8, Avusturya'da 6, Belçika'da 7, Fransa'da 5, İspanya ve İtalya'da ise 10 yıldır.

5. Tasarı madde 6 (Esas Yasanın 9. maddesinin değiştirilmesi):

Tasarının 6. maddesi, KKTC yurttaşlık hukuku uygulamasında belki de en fazla tartışılan, en fazla eleştirilen ve en fazla "keyfi ve siyasi amaçla kullanıldığı" dile getirilen, en fazla şikâyet edilen maddeseydi, yani "istisnai yurttaşlığa alınma"yı düzenlemektedir. Ancak getirilmek istenen düzenlemeye yakından bakıldığında, tasarıda yer alan düzenleme önerisinin, mevcut yasa da yer alan hükümlerle aynı olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle tasarı, beklentilerin aksine, "istisnai yurttaşlığa alınma" konusunda hiç bir değişiklik getirmemektedir. Tasarıda yer alan düzenlemeye göre, A) KKTC yurttaşlığına herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları, B) KKTC ne olağanüstü hizmeti geçmiş veya geçeceğine inanılanlar C) Yurttaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zaruri görülenler, C) 1974 Barış Harekâtına katılanlar ile eş ve çocukları, şehit düşenlerin dul eş ve çocukları ile ana ve babaları ve D) 1 Ağustos 1958 den önce TMT safalarında hizmet etmiş olan kişiler, iyi ahlak sahibi olmaları ve genel sağlık bakımından tehlike teşkil edecek bir hastalığı bulunmaması şartlarıyla, "15 veya 25 yıl prim yatırmak aylıklı almaya hak kazanmış olma" şartı aranmaksızın, Bakanlar Kurulu kararı ile KKTC yurttaşlığına alınabileceklerdir. Bu maddesinin özelliği, yasa koyucunun, bazı kişi gruplarının ülkeyle zaten yoğun ilgi içinde olduğunu varsayması nedeniyle, onlara "istisnai bir işlem" uygulaması ve bu kişilerin "ikamet şartı aranmaksızın" yurttaşlığa alınmasıdır. İşte KKTC yasa koyucusu da sayılan bu kişi gruplarının KKTC ve Kıbrıs Türk toplumu ile yakın ve yoğun bir ilgi içinde olduğuna inandığı için bunları ikamet şartını aranmaksızın yurttaşlığa almaktadır.

Ancak bu konuda dikkat edilmesi gereken, yapılacak olan yurttaşlığa alınma işleminin hukuka ve usule uygun olmasıdır. Bu ülkede

yerde onlardan "özür dileme" veya bu kişi grubunu "erime" yoluna mı gitmiştir? Eğer bu iki düşünce arasında birinde gerçeklik payı varsa o zaman da "bu başvurular neden zamanında olumlu veya olumsuz bir şekilde sonuçlandırılmadı?" sorusunu sormak gerekmez mi?

Son olarak, getirilmek istenen

gerçekten bir çok kişiye, hiçbir gerekçe gösterilmeden ve hiç bir usule uyulmadan istisnai yolla yurttaşlık hakkı verilmiş ve yasanın açık hükümlerine rağmen (md. 23) bu kişilerin kimler olduğunun Resmî Gazetede bile yayınlanmasına gerek duyulmamıştır. İstisnai yolla yurttaşlığa alınma da gerekçe çok önemli bir rol oynamaktadır. TVK nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte de açıkça belirtildiği gibi, bu halde, işçileri ile görevli olan

bakanlık bir inceleme yapmalı ve sonunda istisnai işlemi uygun görürse, "durumu gerektisi ile birlikte" Bakanlar Kuruluna sunulmalıdır. Ancak yine de, Esas Yasanın istisnai yolla yurttaşlığa alınmayı düzenleyen 9. maddesine herhangi bir değişiklik getirmeyen bu düzenlemenin neden değişiklik tasarı taslağında yer aldığı anlamak zordur.

6. Tasarı madde 7 (Esas Yasanın 10 maddesinin değiştirilmesi):

Taslağın 7 maddesi, yurttaşlığa alınma konusundaki teknik bir konuyu düzenlemektedir. Konu, yurttaşlığa alınma sırasında aranan 5 yıllık ikamet süresinin "kesintisiz" olmasından ne anlaşılması gerektiğidir. Şöyle ki, mevcut yasa ilgilinin başvuru tarihinden geriye doğru 5 yıl KKTC de kesintisiz ikamet etmesini şart koşmaktadır. Ancak açıktır ki, bir kişiyi 5 yıl boyunca hiç ülke dışına çıkmadan ülkede ikamet edebilmesi mümkün değildir. İnsanların, hastalık, sağlık, eğitim, tedavi, turizm vb. amaçlarla ülke dışına çıkmaları doğaldır. Bu takdirde söz konusu 5 yıllık süre nasıl hesaplanacaktır? Bu oldukça teknik ve sıkıcı konuyu, ayrıntıyla girmeden, şu şekilde özetlemek mümkündür: 5 yıllık sürenin kesinti veya kesintilere uğraması halinde nasıl hesaplanacağı, YY'nin hazırlanması sırasında esinlenen eski TVK'dan hareketle madde 10 da düzenlenmiştir. Buna göre, bir yabancı için KKTC de ikametden anlaşılması gereken "KKTC mevzuatına uygun olarak KKTC de oturmak"tır. Yabancıların toplamı 6 ayı geçmemek koşuluyla yurt dışında bulunmasının ikamet süresini kesmeyecek, ancak yurt dışında geçiren sürenin de ikamet süresinden

"15 veya 25 yıl" süresini yurttaşlığa alınmaları geciktireceği için olumlu bulanlara şu hatırlatmayı da yapmak gerekir: Kuzey Kıbrıs'ta bir tek AB nin kurtarabileceğinin ve yapılması gereken hukuk / kamu yönetimi reformlarının AB normları çerçevesinde yapılması gerektiğinin sık sık dile getirildiği, hatta bu yönde

çalışmalar yapıldığı bir ülkede, yurttaşlığa alınmayı 15 veya 25 yıl gibi uzun bir süreye bağlamak, "Avrupa Yurttaşlık Sözleşmesi" nin 6. maddesinin 3 fıkrasına aykırıdır. Zira bu maddeye göre, yurttaşlığa alınma için kişinin ülkede geçireceği ikamet süresi en fazla 10 yıldır. Nitekim bu süre, örneğin

sayılmayacaktır. Fakat Esas Yasayı hazırlayanlar, Türk hukukundan ithal ettikleri bu genel hüküm yanında, yurttaşlığa alınmanın şartları arasında yer alan "5 yıl kesintisiz oturma" şartına bir de "Yıld 40 günü geçmeyen kesintiler kesintiden sayılmaz" şeklinde bir özel hüküm getirmişlerdir. Dolayısıyla yurttaşlığa alınma sırasında, ilgili hangi nedenle yurt dışına çıkmış olursa olsun, 40 günü geçmeyen kesintiler ikamet süresinden düşürülmüyordu. İşte tasarı, yerinde olarak bu karmaşık yapıyı ortadan kaldırarak sadece "KKTC de ikamet etmek" ten ne anlaşılması gerektiğini hükme bağlamaktadır. (Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. TURHAN, Yurttaşlık, sh.50-51)

(Devam edecek)

Prof. Dr. Turgut TURHAN
(DAÜ Hukuk Fakültesi)
turgut.turhan@emü.edu.tr

KONUK YAZAR
Prof. Dr. Turgut TURHAN
(DAÜ Hukuk Fakültesi)

Pazartesi 1 Ağustos 2011

(Dünden devam)

7. Tasarı madde 8 (Esas Yasanın 17 maddesinin değiştirilmesi) :

İlk 7 maddesinde KKTC yurttaşlık hukuku uygulamasında ciddi sorunlara ve tartışmalara yol açmış bulunan yurttaşlığın kazanılmasıyla ilgili müesseseleri düzenleyen YY değişiklik yasa tasarısı taslağı, 8. maddesinde ise, aslında KKTC yurttaşlık hukukunda hemen hemen hiç tartışılmayan ve bildiğimiz kadarıyla ciddi bir soruna da yol açmayan "yurttaşlığın kaybedilmesi" alanına ait bir müessese olan "kaybettirme"yi düzenlemiştir. Düzenlemiştir ama, şimdiden belirtelim ki, biraz sonra ele alacağımız bir fıkra hariç, bu düzenleme de mevcut yasadaki düzenlemeden özünde pek farklı değildir.

"Yurttaşlığın kaybettirilmesi" adı verilen müessese, irade dışı bir kayıp hali olup, yasada yer alan hallerin gerçekleşmesi üzerine, ilgilinin talep ve istemi dikkate alınmaksızın, yetkili makam olan Bakanlar Kurulunun takdire bağlı olarak vereceği bir karar üzerine kişinin yurttaşlığının son bulmasını ifade eder. Çoğunlukla "yurttaşlıktan çıkarma" müessesesi ile karıştırılan kaybettirme, şartları ve hükümler itibarıyla "çıkarma"dan çok daha hafif sonuçlara yol açan bir kayıp halidir. Mevcut yasanın 17. maddesine göre, A) Yabancı bir devletin KKTC'nin menfaatlerine uymayan herhangi bir hizmetinde bulunup da kendisine bu hizmeti bırakması için usulüne uygun bir şekilde çağrıda bulunulduğu halde üç ay içinde bu hizmeti mazeretsiz olarak bırakmamış olanlar, B) KKTC'nin savaş halinde bulunduğu bir devletin her türlü hizmetinde Bakanlar Kurulunun izni olmaksızın çalışmaya devam edenler ve nihayet C) Yurt dışında bulunup da mükellef askerlik hizmetini yerine getirmek veya savaş halinde yurt savunmasına katılmak için usulüne uygun olarak yapılan çağrıya mazeretsiz olarak uymayan KKTC yurttaşları hakkında, Bakanlar Kurulu yurttaşlığın kaybettirilmesi kararı verecektir. Bu karar, Bakanlar Kurulu kararının RG de yayınladığı tarihten itibaren geçerli olacak ve bu tarihten itibaren kişi yabancı statüsüne girecektir. Ancak KKTC yurttaşlığını kaybeden kişinin eş ve çocukları yurttaşlıklarını korumaya devam edeceklerdir.

Belirtmek gerekir ki, taslak, mevcut yasadaki bu düzenlemeyi aynen muhafaza etmiştir. Taslağın 17 maddeye getirdiği sadece iki yeni fıkra vardır ve bunlar üzerinde de durmak gerekir. Bunlardan ilki, 17 maddeye (2) fıkra olarak eklenmek istenen şu düzenlemedir: "KKTC yurttaşlığını kazandığı tarihten başlayarak, 10 yıl içinde taammüden adam öldürme veya adam öldürmeye teşebbüs, ırza geçme veya ırza geçmeye teşebbüs veya 5 yıl ve daha fazla bir süre hapis cezası ile cezalandırılanlar" hakkında da Bakanlar Kurulu yurttaşlıktan kaybettirme kararı verecektir. Getirilme istenen bu düzenlemenin, son zamanlarda KKTC'de giderek artan ve birçoğu yurt dışından adaya gelmiş olan kişiler tarafından işlendiği bilinen suçlara bir tepki olduğu ve amacın da bu tür suçların işlenmesini önlemek olduğu açıktır. Ancak, açık olan bir başka husus da, bu düzenlemenin yurttaşlık hukuku tekniği açısından kabulü zor bir düzenleme olduğudur. Zira, "yurttaşlık hukuku kuralları cezai amaçla kullanılmayacağı" bu hukuk dalının temel ilkelerindedir. Oysa burada, yurttaşlığın kaybettirilmesi, anılan suçları işleyen kişiye bir ceza olarak verilmektedir ki, bu kabul edilemez. Bu temel ilke dışında kanımızca getirilmek istenen düzenlemenin mantığı da pek sağlam değildir. Şöyle ki, neden yurttaşlığa alındıktan sonra 10 yıl içinde bu suçları işledikleri sabit olanlar hakkında kaybettirme kararı verilecek de 10 yıl geçtikten sonra aynı suçları işleyenler hakkında böyle bir yola gidilmeyecektir? Yurttaşlığa alınan kişinin 10 yıl içinde bu suçları işleyebilme yetisi mi yok olacaktır, yoksa 10 yıl geçtiği için bu suçlar kamu vicdanı açısından affedilebilir bir niteliğe mi bürünecektir? 35 yaşına KKTC yurttaşlığına alınan bir kişi 45 yaşında adam öldüremeyecek veya tecavüzü gerçekleştirilmeyecek bir hale mi gelecektir? Yoksa KKTC toplumu, "bu adam 10 yıldır vatandaş, boş verin olur böyle şeyler!" mi diyecektir? Eğer yanlış da olsa, amaç kaybettirmeye ilişkin kuralları cezai amaçla kullanmaksa,

bu suçları işleyenler hakkında kaybettirme kararı verilmesi 10 yıl gibi bir zaman dilimiyle sınırlı olmamalıydı. Diğer bir nokta da şudur: Gerçekten son zamanlarda giderek artan bu suçlar yurttaşlığa alınmış olanlar tarafından mı işlenmektedir, yoksa alınmayı bekleyenler veya hiç bir zaman böyle bir talepte bulunmayacak olan ve adada turist veya kaçak olarak bulunan kişiler tarafından mı? Basından edindiğimiz bilgiler tabii ki yanlış olabilir ama, toplumda, bu suçların daha ziyade adada turist veya kaçak olarak bulunan yabancılar tarafından işlendiği izlenimi hakimdir. Kanımızca en önemlisi de şudur: Eğer amaç bir yandan bu suçların azaltılması, diğer yandan da bu tür suçları işleyen kişileri yurttaşlığa almamak suretiyle Kıbrıs Türk toplumu içine sokamamaksa, kanımızca en doğru yol, “bu suçların işlenmemiş olmasını yurttaşlığa alınmanın bir şartı” haline getirmektir. Diğer bir ifadeyle, eğer taslağın genel olarak yurttaşlığa alınmayı düzenleyen 8. maddesine, kabaca, “Adam öldürme, veya adam öldürmeye teşebbüs, ırza geçme veya ırza geçmeye teşebbüs veya 5 yıl ya da daha fazla bir süre hapis cezası almamış olma” şeklinde ifade edilebilecek bir (D) bendi şart olarak getirilirse, yurttaşlığa alınma süresi kaç yıl olursa olsun, ülkede ikamet eden ve KKTC yurttaşı olmak isteyen yabancılar mümkün olduğunca bu suçları işlememeye çalışacaklar ve bu tür suçlarda bir azalma görülecektir. Yok eğer bu şarta rağmen, ülkede ikamet eden kişi bu suçlardan birini işlerse bu kişi yurttaşlığa alınmayacak ve her toplum gibi, bu tür suçlar karşısında haklı bir tepki duyan Kıbrıs Türk toplumu içine dahil edilmemiş olacaklardır. Kanımızca yaptığımız bu öneri, yurttaşlık hukuku kurallarının cezai amaçla kullanılmasına yol açan ve bu nedenle bu hukuk kurallarının amacına aykırı olan taslak düzenlemesinden çok daha amaca uygundur.

Taslağın, ele almakta olduğumuz 8. maddesine eklenmek isteyen (3) fıkra ise “fahiş” olarak ifade ettiğimiz bir sakatlığı bünyesinde taşımaktadır. Zira tasarımı hazırlayanlar, yurttaşlığın kaybettirilmesinin düzenlendiği bu fıkrada, “Kıbrıslı Türk baba veya Kıbrıslı Türk anadan doğum yolu ile kazanılan yurttaşlıktan kimse çıkarılamaz” demek suretiyle, yurttaşlığın kaybının iki önemli yolu olan “kaybettirme” ile “çıkarmayı” birbirine karıştırmışlardır. Daha önce de kısaca ifade ettiğimiz gibi bu iki müessese, gerek nedenleri, gerek sonuçları bakımından son derece farklıdır. Bu nedenle kaybettirmenin düzenlendiği bir hükümde çıkarmaya ilişkin bir ilkeye yer verilmesi açıkça bir hatadır. Kaldı ki, tasarımı hazırlayanların (3) fıkra ile getirmek istedikleri “an’asıl yurttaşların (doğum yolu ile yurttaşlık kazanan kişi) yurttaşlıktan çıkarılamayacağı ilkesi”, doğru ve yerinde olarak, Esas Yasanın çıkarmayı düzenleyen 18. maddesinin 1. fıkrasının (C) bendinin son cümlesinde “KKTC yurttaşlığını sonradan kazanmış kişiler Bakanlar Kurulu Kararı ile yurttaşlıktan çıkarılabilir” hükmüyle yer almaktadır. Esas Yasanın 18. maddesinin (1) fıkrasının (C) bendi bu taslak ile yürürlükten kaldırılmadığına göre, aslında Anayasa madde 67 fıkra (4) de de yer alan bu ilke, Esas Yasada iki defa tekrarlanmış olacaktır ki, bu yasalastırma tekniğine açıkça aykırıdır.

8. Tasarı madde 11 ve 12 (Esas Yasanın geçici 1. maddesinin değiştirilmesi ve Esas Yasaya geçici madde 2 ve 3’ün eklenmesi) :

Yasa değişikliği tasarımı taslağının 11. maddesi, Esas Yasanın geçici 1. maddesini kaldırarak yerine yeni bir geçici madde getirmektedir. Aynı şekilde, taslağın 12. maddesi de Esas Yasaya yeni iki geçici madde eklemektedir. Yeni ili geçici maddeden ilki, “bu yasa yürürlüğe girmeden önce Bakanlık kararı ile yurttaşlığa alınmak üzere başvuranlara bu yasa kuralları uygulanır” hükmünü getirmekte olup, bu konuya yukarıda yurttaşlığa alınma paragrafı altında değinilmişti. Dolayısıyla burada sadece taslağın getirdiği yeni geçici madde ile, Esas Yasaya yeni eklenecek olan 2. geçici madde üzerinde durulacaktır.

Taslağın, Esas Yasanın geçici 1. maddesini değiştiren 11 maddesi evlenme yoluyla yurttaşlığın kazanılmasına ilişkindir. Getirilerek istenen düzenlemeye göre, “Bu yasanın yürürlüğe girmesinden önce evlenme ile yurttaşlığın kazanılması için başvuranlara bu yasanın 7. maddesinin (1) fıkrasının (A) bendinde belirtilen süre yerine 1 yıllık süre uygulanır”. Diğer bir ifadeyle, tasarımı hazırlayanlar, bu yasanın yürürlüğe girmesinden önce yapılmış, fakat henüz herhangi bir nedenle sonuçlanmamış olan başvurulara bu yasanın 7 maddesinde yer alan 3 yıllık sürenin değil, bir yıllık sürenin uygulanacağını hükme bağlamaktadırlar.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, her hukuk kuralı yürürlüğe girdikten sonraki olaylara uygulanır ve yine her hukuki işlem yapıldığı tarihte yürürlükte olan kurallara göre değerlendirilir ve sonuçlandırılır. Dolayısıyla taslak 3 yıllık süreyi 1 yıla indirerek evlenme yoluyla yurttaşlığı kazanacak olanlara istisnai bir uygulama getirmekte, sadece yapılması gerekeni ifade etmektedir. Burada temel hata, tasarımı hazırlayanların, mevcut yasa zamanında yapılmış ve herhangi bir nedenle sonuçlanmamış olan başvuruları, başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan kurallara göre değil, bu taslağı yasallaşması halinde yeni yasaya göre yapmak niyetinde olmalarıdır. Niyet bu olduğunda, zaten 1 yıl olarak uygulanması gereken sürenin 3 yıldan 1 yıla indirilmesi, tasarı sahipleri açısından özel bir durum olarak kabul edilmektedir. Öte yandan, hatırlatılması gereken son bir nokta da, 3 yıl yerine 1 yıl olarak uygulanacağı taslakta yer alan bu sürenin, sadece ve sadece KKTC yurttaşı ile evlenen bir yabancı

erkekten istenebileceğidir. Zira mevcut yasaya göre, KKTC yurttaşı bir erkekle evlenen yabancı kadından bu süre de istenmemektedir.

Taslakta yer alan geçici 3. madde ise, aslında devletin geçmişte yapmak zorunda olduğu, fakat her nedense yapmadığı, kendi ifadesiyle “ihmal ettiği” bir işlem nedeniyle KKTC yurttaşlığını kazanamamış olanları, başvuruları halinde yurttaşlığa alınmasına imkan yaratan bir düzenlemeyi içermektedir. Şöyle ki; mevcut yasanın 9. maddesinin (2) fıkrasına göre “KKTC yurttaşlığına alınan yabancıların eşi ve reşit olmamış çocukları da kendiliğinden KKTC yurttaşlığını kazanırlar ve başvuruları halinde gerekli işlemler tamamlanır”. Ailede yurttaşlık birliğinin sağlanmasını amaçlayan bu düzenleme yurttaşlığa alınmanın doğal bir sonucudur ve istisnasız tüm devletlerin yurttaşlık yasalarında yer almaktadır. Ancak bu açık hükme rağmen, KKTC idaresi, kişileri KKTC yurttaşlığına aldığı halde, her nedense bunların reşit olmamış çocuklarını KKTC yurttaşlığına almamıştır. İşte taslakta yer alan geçici 3 madde ile “KKTC yurttaşlığına alınanların, yurttaşlığa alınma tarihinde 18 yaşını doldurmamış olan ve ihmal sonucunda 18 yaşını doldurması nedeniyle KKTC yurttaşlığını kazanamayan çocukları, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 ay içinde başvurularını halinde, iyi ahlak sahibi olmak ve genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak koşuluyla KKTC yurttaşlığını kazanabileceklerdir.

Taslağın bu düzenlemesine dikkatle bakıldığında ise şu iki noktayı dile getirmek mümkündür. Taslak, “...ihmal sonucunda 18 yaşını doldurmuş olduğu halde KKTC yurttaşlığını kazanamayan çocuklar”dan söz etmektedir. Taslağın öyle bir ifadesi vardır ki, çocuğun anne veya babası yurttaşlığa alınmış, ancak anne veya baba idareye başvurmayı ihmal ettiği için bunlar yurttaşlığa alınmamış ve bu arada çocuklar da 18 yaşını doldurmuş olduklarından KKTC yurttaşlığını kazanmaları imkansız hale gelmiştir. Mevcut yasanın 9. maddesinin (2) fıkrasında geçen “...başvuruları halinde gerekli işlemler tamamlanır” ifadesi dikkate alındığında bu düşünceye hak vermek mümkündür. Ama yurttaşlık hukuku açısından doğru olan bu değildir. Zira, KKTC yurttaşlığına alınan anne veya babanın küçük çocuklarının, anne veya babasına bağlı olarak KKTC yurttaşlığını kazanmaları, kanundan doğan otomatik bir yurttaşlık kazanma yoludur. Diğer bir ifadeyle, bu çocukların yurttaşlık kazanmaları için bir başvuru yapmalarına ve bir merciin de karar vermesine gerek yoktur. “Tamamlanacak olan işlemler” sadece kimlik verme, yurttaşlık belgesi verme gibi “bildirici işlemler” olup, yurttaşlığın kazanılmasına yönelik “kurucu işlemler” değildir. Küçük olan bu çocuklar, anne veya babaları KKTC yurttaşlığına alındıkları tarihte zaten KKTC yurttaşı olmuşlardır. Aslında bunların kim oldukları ve otomatikman ne zaman yurttaş oldukları da bellidir veya en azından belli olması gerekir. Dolayısıyla bir başvuruya gerek var mıdır, yok mudur? Bu da ayrıca üzerinde durulması gereken bir sorudur.

SONUÇ

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, hazırlanmış olan Yurttaşlık Yasası değişiklik yasa tasarısı taslağı, öncelikle, yurttaşlık hukukunun yapısına ve tekniğine aykırı düzenlemeler içeren bir metindir. Öte yandan, yapılan açıklamalar sırasında da işaret edildiği gibi, taslak, hem genel anlamda yasalaştırma tekniğine, hem de yurttaşlık hukukunun alanında izlenmesi gereken yasalaştırma tekniğine aykırı düzenlemeler içermektedir. Taslağın bu haliyle yasalaşması halinde, KKTC’de yaşanmakta olan yurttaşlık hukuku sorunlarının çözümleneceğine inanabilmek oldukça güçtür. Aslında, şu noktanın altını çizmek gerekir ki, taslakta “esas yasa” olarak anılan KKTC Yurttaşlık Yasası, bugün dahi yurttaşlık hukuku alanında örnek olarak gösterilen bir yasadır. Ancak ne yazık ki, KKTC de siyasetin insanların ve özellikle iktidarların iliklerine işlemiş olması, bu yasanın, toplumsal, bireysel ve devletsel çıkarların dikkate alınıp dengelenerek “hukuk çizgisinde” uygulanmasını önlemiş ve uygulama hep “siyaset lehine sapma” göstermiştir. Dolayısıyla KKTC yurttaşlık hukukunun yaşamakta olduğu temel sorun “bir yasa” meselesi değil, “yasanın siyasi bir anlayışla uygulanması veya uygulanmaması” meselesidir. Kuşkusuz ki, her türlü yasa gibi, yurttaşlık hukukuna ilişkin yasalar da değişecek ve günün koşullarına uydurulacaktır. Ama, getirilecek olan yeni düzenlemeler ne kadar mükemmel olursa olsun, uygulama “hukuki çizgiden” ayrılıp “siyaset lehine sapmalara” yönelmişçe bugün karşılaşılan sorunların ileride de karşımız çıkacağı açıktır.

(Bitti)

